«Κλίμαξ» αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου († Αρχ. Χριστόδουλος Φάσσος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 5 Απριλίου, 2008

Σ’ αυτή την αγιασμένη περίοδο της Μεγάλης Σαρακοστής, αδελφοί μου, η Ορθόδοξη Εκκλησία συνεχίζει κάθε Κυριακή να προβάλλει ένα δείγμα από τους πνευματικούς θησαυρούς, τους οποίους περικλείει μέσα στα σπλάχνα της. Το προβάλλει το δείγμα αυτό για να μας διδάξει και για να μας βοηθήσει να προχωρήσουμε στον πνευματικό μας αγώνα, στον αγώνα της αρετής και της αγιότητος.
Ετσι, λοιπόν, την πρώτη Κυριακή μας πρόβαλε τις Αγιες Εικόνες. Τη δεύτερη Κυριακή μας πρόβαλε τη μεγάλη μορφή του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, του Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης. Την τρίτη Κυριακή μάς πρόβαλε το Σταυρό του Χριστού μας. Και σήμερα μας προβάλλει έναν διακεκριμένον Αγιό της. Τον μνημονεύσαμε, τον ακούσατε όσοι ήρθατε πιο πρωί· είναι ο Αγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης, ο οποίος έχει γράψει ένα βιβλίο πολύ σημαντικό που λέγεται «*Κλίμαξ*». Γι' αυτό λέγεται *Ιωάννης της Κλίμακος*.
Αυτός ο Αγιος, τον οποίον προβάλλει σήμερα η Εκκλησία, κοιμήθηκε στις 30 Μαρτίου (τότε είναι η μνήμη του), αλλά σήμερα, την τετάρτη Κυριακή των Νηστειών, τον προβάλλει επίτηδες η Εκκλησία μας για να μας διδάξει εξ αυτού. Γιατί; Τί έχει να μας διδάξει; Πολύ σημαντικά πράγματα.

(Σκίτσο βιβλίου: Νεκτάριος Σταματέλος)

Δεν ξέρουμε που ακριβώς γεννήθηκε, ξέρουμε όμως το πότε. Είναι μεταξύ του 6ου και του 7ου αιώνα· έζησε από το 560 μέχρι το 640 μ.Χ. περίπου. Ξέρουμε από το Συναξάρι του και από πληροφορίες ότι από μικρός ήτο φιλομαθής πάρα πολύ. Αγαπούσε τη μελέτη, τη μάθηση, τις γνώσεις και έβγαλε σχολεία εκείνης της εποχής και γι' αυτό τον λένε και σχολαστικό, δηλαδή βγήκε από σχολές. Αλλά εκείνο που ξέρουμε ακόμη είναι ότι από νέο παιδί αγάπησε τη ζωή της μοναξιάς, τη ζωή της ερημίας, τη ζωή της αδιαλείπτου επικοινωνίας με το Θεό δια της προσευχής και δια της μελέτης του Θείου Λόγου. Γι' αυτό περίπου 16 ετών έφυγε και πήγε στο όρος Σινά και εντάχθηκε στη Μονή της Αγίας Αικατερίνης, που υπάρχει μέχρι σήμερα.
Εκείνη την εποχή, αδελφοί μου, το Σινά είχε εκατοντάδες μοναχούς· και όπως σε μια κυψέλη οι μέλισσες πηγαινοέρχονται και κάνουν μέλι, έτσι και αυτοί μέσα στο μοναστήρι αυτό έκαναν με την εργασία τους, το μέλι της πίστεως, το μέλι της υπακοής στους μεγαλύτερους, το μέλι της υποταγής στο Θεό, το μέλι της προσευχής, της μελέτης, της ταπεινοφροσύνης, της ζωγραφικής - αγιογραφούσαν - και ακόμα το μέλι της αντιγραφής βιβλίων παλαιών.
Ετσι σήμερα το Σινά, η Μονή της Αγίας Αικατερίνης, είναι ένα από τα σπουδαιότερα μουσεία αγιογραφίας μέσα στον κόσμο. Και το ακόμη σπουδαιότερο είναι ότι το μοναστήρι αυτό έχει μία από τις μεγαλύτερες και σημαντικότερες βιβλιοθήκες που υπάρχουν σε όλον τον κόσμο. Την έχει αυτό το μοναστήρι χάρις σ' εκείνους τους μοναχούς που ζούσαν τότε.
Εκεί πήγε ο Ιωάννης, λοιπόν, και ασκήτευε και εντάχθηκε στην υπακοή και έγινε υπόδειγμα αρετής και πίστεως. Κατόπιν έφυγε από το μοναστήρι και πήγε παραέξω σε ένα καλύβι και καθότανε μαζί με έναν Γέροντα. Εκανε τελεία υπακοή σ' αυτόν το Γέροντα, ό,τι τον δίδασκε εκείνος χρόνια αρκετά. Οταν κοιμήθηκε ο Γέροντας, έμεινε σ' αυτό το σπιτάκι, το οποίο απέχει περίπου δύο ώρες από το μοναστήρι του Σινά, σαράντα χρόνια. Εκεί μέσα έμενε μοναχός του με συντροφιά το Θεό, τη μελέτη, την προσευχή, την ανάταση της ψυχής. Η φήμη του για την αρετή του διαδόθηκε παντού. Πάει, λοιπόν, μια επιτροπή από καλόγερους του Σινά και του λένε:
- *Ελα, ευλογημένε, να γίνεις ηγούμενος στο μοναστήρι, να μας διδάξεις και εμάς που είμαστε εκεί πέρα όλα αυτά που ξέρεις.*
Πήγε, λοιπόν, και έμεινε δύο χρόνια και έκανε τον ηγούμενο, αλλά μετά είδε ότι δεν τον βοήθαγε η ηγουμενία να επικοινωνεί συνέχεια με το Θεό. Γι' αυτό σηκώθηκε και έφυγε και ξαναπήγε εκεί στο ασκηταριό που είχε. Εκεί έζησε μέχρι τέλους.
Πολλοί, μας κάνει εντύπωση, και σήμερα λένε: *Μα γιατί να φεύγουν από τον κόσμο άνθρωποι σαν κι αυτόν που είχε τόση σοφία και τόσες γνώσεις; Γιατί φεύγουν;* Βλέπετε σήμερα υπάρχουν πολλά παιδιά, αγόρια - κορίτσια, που αφήνουν και την επιστήμη τους και τα πτυχία τους, τις γνώσεις τους, τα πλούτη τους, τις δουλειές τους και φεύγουν και πάνε στα μοναστήρια. Πολλοί διαμαρτύρονται: *Μα γιατί το κάνουν αυτό;* Δεν είναι ώρα να σας πω γι' αυτό το θέμα. Αλλά θα σας αναφέρω μια μικρή γνώμη αυτού του Αγίου που σήμερα γιορτάζουμε.
Λέει, λοιπόν, αυτός ο Αγιος Ιωάννης: «*Ιησού μνήμη ενωθήτω τη πνοή σου και τότε γνώσει ησυχίας ωφέλειαν*». Αμα κατορθώσεις να ενώσεις με την αναπνοή σου και με

την ύπαρξή σου το πρόσωπο και το όνομα του Χριστού και ενωθείς μαζί Του βαθιά και σφιχτά, τότε θα καταλάβεις τι πάει να πει ησυχία και ερημιά και αποχώρηση από τον κόσμο. Αλλιώς δεν μπορείς να το καταλάβεις. Γι' αυτό και πολλοί, όπως σας είπα, δεν το καταλαβαίνουν αυτό το πράγμα. Ας είναι. Αυτός ο Αγιος, λοιπόν, έμεινε εκεί.

Τα τροπάρια που ψάλαμε μας διηγούνται τη ζωή του. Το απολυτίκιο λέει: «*Ταις των δακρύων σου ροαίς της ερήμου το άγονον εγεώργησας*». Από τα μάτια του έτρεχαν δάκρυα συνέχεια που πότισαν την έρημο, το χώμα, αλλά και την έρημο της καρδιάς του· και καρποφόρησε η καρδιά του κι έβγαλε τις αρετές, «*και τοις εκ βάθους στεναγμοίς εις εκατόν τους πόνους εκαρποφόρησας*». Με τα δάκρυα που πότισες την καρδιά σου και με τους στεναγμούς που βγαίναν από τα βάθη της καρδιάς σου, τους στεναγμούς της προσευχής, έφερες καρπούς πνευματικούς μέσα στην ψυχή σου εκατό φορές περισσότερους απ' ό,τι φέρνουν άλλοι που δεν έρχονται στην ερημιά, που ήσουνα εσύ.

Ενας καρπός είναι αυτό το βιβλίο που έχει γράψει, όπως σας είπα, και λέγεται «*Κλίμαξ*»· γι' αυτό λέγεται Ιωάννης της Κλίμακος και Σιναΐτης, γιατί έζησε στο όρος Σινά. Αυτό το βιβλίο έχει τριάντα κεφάλαια και τα παρουσιάζει σαν σκαλοπάτια. Κάθε κεφάλαιο είναι μία αρετή. Περιγράφει πως πρέπει να είναι η αρετή αυτή. Καλεί τους αναγνώστες, μόλις διαβάσουν το ένα κεφάλαιο, που είναι σαν να ανεβαίνουν στο ένα σκαλοπάτι, να το εφαρμόσουν. Μετά από το πρώτο σκαλοπάτι θα ανέβουν στο δεύτερο. Θα διαβάσουν το δεύτερο κεφάλαιο· θα μιμηθούν και θα εφαρμόσουν την αρετή για την οποία γίνεται λόγος. Κατόπιν το τρίτο, το τέταρτο μέχρι τριάντα σκαλοπάτια.

Λέει ο ίδιος: «*Κλίμακα αναβάσεως πεπελέκηκα*», πελέκησα και έφτιαξα μία Κλίμακα. Τί κλίμακα; Σκάλα αναβάσεως για να ανεβείτε. «*Εκαστος δε βλεπέτω εν ποία βαθμίδι έστηκε*», τώρα ο καθένας να κοιτάξει σε ποιο σκαλί της σκάλας αυτής έχει σταματήσει. «*Εν πάσι τοις πάθεσι και πάσαις ταις αρεταίς εαυτούς εκζητούντες μη παυσώμεθα, που τυγχάνομεν*», να εξετάζουμε τα πάθη που έχουμε μέσα μας, να εξετάζουμε και τις αρετές που έχουμε κι από κει να καταλάβουμε σε ποιο σκαλοπάτι έχουμε σταθεί και βρισκόμαστε. Τις αρετές, λέει, αυτές τις παρουσιάζω σαν Κλίμακα, όπως είδε ο Ιακώβ στον ύπνο του μια σκάλα που ξεκίναγε από τη Γη και ανέβαινε στο Θεό. Ετσι, λοιπόν, τα σκαλοπάτια της σκάλας αυτής «*εις ουρανόν τον προαιρούμενον αναφέρουσιν*», εκείνον που θέλει τα σκαλοπάτια αυτά της σκάλας θα τον φέρουνε και θα τον βάλουνε μέσα στον ουρανό.

Αυτό το βιβλίο είναι βέβαια γραμμένο προπάντων για τους καλογήρους, αλλά είναι και για όλους τους ανθρώπους, διότι οι αρετές ίδιες είναι και για τους καλογήρους και για τους ανθρώπους που ζουν στον κόσμο. Γι' αυτό είναι πάρα πολύ χρήσιμο να διαβάζεται. Τώρα έχει μεταφραστεί και στη γλώσσα μας. Δεν είναι εύκολο βιβλίο. Δεν είναι να το διαβάσω για να ευχαριστηθώ. Θα βάλεις κάτω το μυαλό σου και την προσοχή σου και την υπομονή σου, για να διαβάσεις προσεκτικά και να δεις που πατάς. Βρίσκεσαι εσύ σ' αυτό το σκαλοπάτι που έχει την αρετή αυτή; Αρχίζει από τις πιο απλές αρετές. Από την υπακοή, απ' τη μετάνοια, απ' την ανάμνηση (τη μνεία) του

θανάτου, από την πραότητα, τη συγχωρητικότητα και φτάνει στις τελευταίες αρετές, στα τελευταία σκαλοπάτια που είναι η πίστη, η ελπίδα και η αγάπη προς το Θεό. Εκεί τελειώνει το τριακοστό σκαλοπάτι.

Θα σας αναφέρω μερικά από κάθε σκαλοπάτι, για να πάρετε μία γενική ιδέα του βιβλίου. Γενικώς υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος δεν σώζεται με τις πολλές νηστείες που θα κάνει, αλλά με τις αρετές που θα έχει και προπάντων με την ταπείνωση. Ακούτε τι λέει για τον εαυτόν του: «*Ουκ ενήστευσα, ουκ ηγρύπνησα, ουκ εχαμεύνησα*», δηλαδή δεν ενήστεψα εγώ πολύ, λέει, αλλά τι έκανε είναι άλλη δουλειά. Δεν ενήστεψα εγώ πολύ, ούτε αγρύπνησα πάρα πολύ, ούτε κοιμήθηκα χάμω στο χώμα. Αυτό σημαίνει «*εχαμεύνησα*». Τί έκαμα όμως; «*Εταπεινώθην και έσωσέ με ο Κύριος*», ταπεινώθηκα μοναχά και ο Κύριος με έσωσε.

Λοιπόν μερικοί λένε: *Δεν μπορώ να νηστέψω*. Καλά μην νηστεύεις, άμα δεν μπορείς. *Δεν μπορώ να κάμω αγρυπνία*. Μην κάνεις, άμα δεν μπορείς. *Δεν μπορώ να κοιμηθώ στη σανίδα πάνω*. Μην κοιμάσαι. Κοιμήσου πάνω στο στρωματέξ. Ταπείνωση έχεις; *Ταπεινώσου, αυτό λέει ο Αγιος, να δεις πως σώζεσαι*.

Ενα άλλο πράγμα. Δεν σε σώζει μία αρετή μονάχα. Είναι πολλοί που κάνουν πολλές ελεημοσύνες, αλλά δεν κάνουν τίποτε άλλο. Λέει, λοιπόν, «*ου συνίσταται διάδημα βασιλέως εξ ενός λίθου*», το στέμμα του βασιλιά δεν έχει μονάχα ένα διαμάντι, αλλά είναι γεμάτο γύρω-γύρω με διαμάντια, μεγάλα και μικρά, μαργαριτάρια και άλλα πολλά. Ετσι μια αρετή δεν σε σώζει. Θα πρέπει να έχεις κι άλλες αρετές.

Ακόμα κάτι άλλο. *Την ταπεινοφροσύνη την ξέρουν μόνον όσοι την έζησαν*. Τώρα τί να λέμε; Μπορεί να λέμε πολλά για ταπεινοφροσύνη. Κάνεις υπακοή; Ακούς τη γυναίκα σου; Ακούς τον άντρα σου; Η του βγάζεις γλώσσα; Η μια κουβέντα σου λέει, εκατό του απαντάς; Ε, τότε δεν έχεις ταπείνωση. Ταπεινώσου, γιατί η υπακοή είναι ταπείνωση.

Ενα άλλο θέμα είναι η καλοσύνη, που πρέπει όλοι να την προσέχουμε. *Στις ήμερες καρδιές, στις καλοσυνάτες καρδιές αναπαύεται ο Θεός. Στις άγριες κάθεται ο διάβολος. Η ήμερη ψυχή είναι ίσια και έχει συντροφιά την ταπείνωση. Η πονηρή είναι σκλάβα της υπερηφάνειας. Η νηστεία είναι σπαθί που κόβει τους κακούς λογισμούς από την ψυχή και δίνει και υγεία στο σώμα. Είναι μητέρα της υγείας και προξενεί την καθαρότητα και διώχνει τις αμαρτίες. Ανοίγει την πόρτα του παραδείσου*.

Προς το τέλος συμβουλεύει (και στην αρχή το λέει αυτό): *Τώρα στην αρχή που θ' αρχίσεις να ανεβαίνεις στη σκάλα, να έχεις μεγάλη υπομονή. Χρειάζεται αγώνας και μάλιστα συνεχής και σκληρός. «Ουδείς κλίμακα υφ' εν ποτέ ανελθείν δεδύνηται»*. Τη σκάλα την ανεβαίνεις με ένα πήδημα; Πώς θα ανεβείς; Θα ανεβείς σκαλοπάτι-σκαλοπάτι. Παραπάνω δεν μπορείς. Τριάντα σκαλιά έχει αυτή η σκάλα. Θα πηγαίνεις ένα-ένα σκαλοπάτι. Και υπενθυμίζει ότι στον αγώνα αυτό υπάρχουν άγγελοι, οι οποίοι βοηθούν και ενισχύουν. Και προτρέπει: «*Αναβαίνετε, αδελφοί, αναβαίνετε με προθυμίαν και χαράν την αγγελικήν αυτήν Κλίμακα, δια να φθάσωμεν εις το όρος του Κυρίου, εις τον υψηλόν θρόνον Αυτού*».

Σ' όλα τα μοναστήρια, ιδίως στο Ορος, έχουν ζωγραφισμένη αυτή την Κλίμακα, εκτός που την έχουν βιβλίο και τη διαβάζουν τώρα τη Σαρακοστή. Η Εκκλησία μας εορτάζει τον άγιο Ιωάννη της Κλίμακας αυτή την Κυριακή, εκτός της ημέρας της κοιμήσεώς του. Εχουνε ζωγραφίσει, λοιπόν, στον τοίχο τη σκάλα. Η σκάλα ακουμπάει στη γη κι έχει τριάντα σκαλοπάτια. Στην κορυφή ακουμπάει στον Ουρανό. Στην επάνω μεριά είναι ο Χριστός μας με απλωμένα τα χέρια, κι από δω κι από κει η Παναγία μας και ο Αγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος. Αυτή είναι η εικόνα που φτιάχνεται συνήθως. Κάτω - κάτω στη γη είναι οι καλόγεροι. Για τους καλογήρους είναι η Κλίμακα, αλλά το ίδιο ισχύει και για τους άλλους, τους απλούς ανθρώπους. Οι καλόγεροι την κοιτάνε τη σκάλα, μερικοί αρχίζουν κι ανεβαίνουν. Αλλος είναι στο πρώτο σκαλοπάτι, άλλος στο τέταρτο, άλλος στο εικοστό, άλλος στο δέκατο πέμπτο και λοιπά. Ανεβαίνουν. Αλλά από κάτω από τη σκάλα είναι ανοιχτό το στόμα ενός δράκοντα, ο οποίος περιμένει ποιον θα κατασπαράξει. Υπάρχουν φωτιές, βγαίνουνε φλόγες. Και τούτο που έχει σημασία είναι ότι αυτοί που είναι στα σκαλοπάτια - είτε στο πρώτο, είτε στο πέμπτο, είτε στο εικοστό - δέχονται τα πειράγματα του διαβόλου που είναι κοντά τους και με διάφορα πιρούνια τους τρυπάει ή τους τραβάει. Μερικοί είναι αναποδογυρισμένοι και πέφτουνε. Κάποιος είναι μέσα στο στόμα του Δράκοντα μπασμένος. Αλλοι είναι άγγελοι πάλι, οι οποίοι τους βοηθάνε με τα χέρια τους για να

ανεβαίνουν και στην επάνω - επάνω μεριά είναι ένας που πάει να πέσει μέσα στην αγκαλιά του Χριστού. Αυτή είναι η παραστατική Κλίμακα του βιβλίου.
Λοιπόν, αδελφοί μου, να φύγουμε με αυτή την εικόνα της σκάλας. Η ζωή είναι σκάλα και πρέπει να τη γεμίσουμε με αρετές, όσες μπορούμε περισσότερες. Να αρχίσουμε να ανεβαίνουμε τη σκάλα.
Θέλετε να προμηθευτείτε το βιβλίο για να το διαβάσετε; Προμηθευτείτε το. Με υπομονή όμως να το διαβάσετε. Δεν είναι από τα εύκολα βιβλία, που τα διαβάζεις ευχάριστα. Θα διαβάσω κάτι, για να κοιμηθώ. Οχι! Θα κάτσεις χάμω άμα θέλεις, θα στρωθείς, θα κάνεις την προσευχή σου πρώτα και θα πεις: Θα διαβάσω αυτή την Κλίμακα, που τόσα έχει πει αυτός ο Αγιος και έχει σώσει τόσους ανθρώπους. Θέλετε να το πάρετε, θέλετε μην το πάρετε. Αγωνιστείτε όμως· και να αγωνιστούμε όλοι για την αρετή. Ο καθένας εκεί που είναι· στο σπίτι του, στο γραφείο του, στο επάγγελμά του, στη δουλειά του, στην αγορά, όπου κι αν είναι. Οι αρετές παντού εφαρμόζονται. Η πίστη, η προσευχή, η αγάπη στο Χριστό, η καλοσύνη με τους άλλους ανθρώπους, η ταπείνωση, η συνδιαλλαγή, η συγχωρητικότητα χρειάζονται αγώνα για να καρποφορήσουν.
Αυτά όλα τα διδάσκει η Κλίμακα και μας τα επιβάλλει η πίστη μας. Αν θέλετε, έτσι να αγωνιστούμε, για να πούμε ότι κάνουμε καλή Σαρακοστή κι ότι έτσι θα φτάσουμε στο Πάσχα, όπως μας θέλει ο Κύριός μας. Αμήν.

(Από το βιβλίο του † Αρχ. Χριστοδούλου Φάσσου, «Η Συγκατάβαση του Θεού και η Ευθύνη του Ανθρώπου», Εκδόσεις «ΤΑΩΣ» 2008)